

Råd och regler för
LANTBRUK

Foto: Miljökontoret

Miljötillsyn och egenkontroll

Miljökontoret bedriver tillsyn på lantbruken i kommunen, både på djurhållande gårdar och på gårdar med enbart växtodling. Djurskyddstillsynen ansvarar länsstyrelsen för.

Vid tillsynsbesök granskar miljökontoret lantbrukets egenkontroll och hur övriga regler inom bl.a. gödselhantering, näringsläckage, bekämpningsmedel, köldmedia, cisterner och avfall följs.

Alla företag ska känna till riskerna med sin verksamhet och genomföra åtgärder för att minimera risken att skada människors hälsa och miljön. En genomtänkt egenkontroll med bra rutiner är en god hjälp i arbetet med att minimera riskerna. För större företag finns formella krav på dokumenterade rutiner. Men oavsett storlek ska dokument för t.ex. hantering av farligt avfall, bekämpningsmedel och kontroll av cistern kunna visas upp för miljökontoret.

LRF:s Miljöhousesyn är troligtvis det bästa egenkontrollstödet just nu för mindre och medelstora heltidsjordbruk. Vissa delar i Miljöhousesyn kan även användas för deltidjordbruk eller mycket små jordbruk och hästgårdar.

Varför denna broschyr?

Vid besök på lantbruken har miljökontoret fått frågor om vilka regler som gäller inom olika områden. I den här skriften har miljökontoret därför samlat information där gällande regler behöver förtydligas eller där brister konstateras vid tillsynen. Informationen baseras på lagstiftning, men där tydliga regler saknas står det vilka bedömningar som miljökontoret gör. Syftet är att det ska vara tydligt både för lantbrukare och för handläggare på miljökontoret vilka krav som ställs. Vid förändringar revideras broschyren.

Kontakta miljökontoret

Kontakta gärna oss vid frågor. Telefon till växeln vid Sveatorget där miljökontoret finns är 0243-74 770. Till kommunens växel är det 0243-74 000.

Bilderna i broschyren

Där foton tagits av miljökontoret i samband med besök på lantbruken har berörda lämnat tillåtelse till att bilderna används.

Innehållsförteckning

Gödsel	3
Sprida gödsel	3
Ta emot gödsel eller lämna bort gödsel	4
Lagra gödsel	5
Stuka	5
Lagar och regler	6
Näringsläckage från nedtrampade hagar	7
Näringsläckage från ytvattenavrinning och erosion	8
Ensilage	9
Bekämpningsmedel	10
Integrerat växtskydd	10
Behörighet för spridning	11
Du som låter någon annan utföra spridningen av växtskyddsmedel	11
Skyddsavstånd	11
Påfyllning och rengöring	12
Funktionstest av spruta	13
Anteckna i en sprutjournal	13
Märkning av förpackningar	13
Säkerhetsdatablad	14
Säker förvaring av bekämpningsmedel	14
Verkstad och maskinhall	16
Förvaring av kemiska produkter och avfall	17
Transport av farligt avfall	18
Djurkadaver	19
Övrigt avfall	19
Lagar och regler	19
Farmartank/Cistern	20
Placering	20
Kontroll	20
Skyddsåtgärder	21
Nyinstallation kräver anmälan	21
Lagar och regler	21
Köldmedia	22
Kontroll och rapportering	23
Anmäl före installation	23
Mjölktank	23
Lagar och regler	23
Tillstånd och anmälan enligt miljöbalken	24
Djurhållning	24
Uppodling av annan mark än jordbruksmark för jordbruksproduktion	25
Exempel på andra tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter	25
Länkar	26

Gödsel på platta

Foto: Miljökontoret

Gödsel

Hur du som lantbrukare hanterar djurens gödsel är en viktig miljöfråga. Felaktig förvaring och spridning kan medföra igenväxta sjöar och förorenat grundvatten.

Sprida gödsel

När du sprider gödsel på rätt sätt hushåller du med naturens resurser och minskar risken för att näringsämnen ska hamna i vattendragen med övergödning som följd.

Var och när får du sprida gödsel?

Mineralgödsel, stallgödsel och andra organiska gödselmedel ska spridas på åkermark och får alltså inte spridas så att de kommer utanför åkern. Du får inte sprida gödsel på ängs- eller betesmark om det kan skada natur- och kulturvärden. Många ängsväxter är till exempel känsliga för kväve.

Om gödsel sprids under december, januari och februari så måste den brukas ner samma dag. Spridning får inte ske på tjälad eller snötäckt mark. Det går att söka dispens vid speciella förhållanden. Väderförhållanden eller för liten lagringskapacitet är inte skäl för dispens.

Skyddsavstånd

När du sprider gödsel är det viktigt att hålla tillräckliga skyddsavstånd till diken, vattendrag och enskilda vattentäkter så att de inte förorenas av mikroorganismer, organiskt material och näringsämnen.

Ett avstånd på två meter är i de flesta fall tillräckligt, men du måste alltid göra en egen bedömning utifrån förhållandena på platsen. Faktorer som påverkar skyddsavståndet kan vara:

- lutningen på marken
- växtlighet
- markberedning
- och markens infiltrationskapacitet, dvs. vattnets inträngning genom markytan

Gödsla lagom och på rätt plats

En markkartering visar var näringen behövs bäst, så att du kan anpassa mängden gödsel du sprider. Markkarteringen bör uppdateras åtminstone vart tionde år.

En växtodlingsplan behöver du för att kontrollera hur mycket näringsämnen som odlingsmarken får från gödsel. Under en femårsperiod får inte mer gödsel tillföras på lantbrukets spridningsareal än vad som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar och år. Kväve och kalium ska tillföras enligt grödans behov.

Som djurhållare behöver du veta om det finns tillräcklig spridningsareal för den gödsel som uppkommer på gården så att marken inte får för mycket näringsämnen. Om din gård har för lite spridningsareal kan du skriva spridningskontrakt med andra lantbrukare för att klara spridningsarealen. Dokument om att ta emot eller lämna bort gödsel ska kunna visas upp för miljökontoret.

Ta emot gödsel eller lämna bort gödsel

Gödsel klassas som ett avfall. Om du lämnar bort eller tar emot gödsel ska du kunna visa dokumentation över detta. I dokumentationen ska följande stå:

- gödselslag (ska anges när du tar emot gödsel) t.ex. stallgödsel, avloppsslam
- datum för leverans
- leverantör eller mottagare
- mängd stallgödsel
- mängd fosfor som gödseln motsvarar alternativt antal djur och vilket djurslag som gödseln kommer ifrån

Dokumentationen ska sparas i minst 6 år. Observera att företag med högst 10 djurenheter bara behöver dokumentera när gödsel tas emot och alltså inte när stallgödsel lämnar företaget.

För att få ta emot gödsel ska det finnas tillräcklig spridningsareal. När du tar emot gödseln ska du följa grundbestämmelsen om 22 kg fosfor per hektar under en femårsperiod. Om du har tillräcklig spridningsareal är det bra att ta emot gödsel från t.ex. hästgårdar som ofta har mindre åkermark. Du bidrar då till att näringen återförs till naturen.

Lagra gödsel

Gödsel ska lagras på tätt underlag, till exempel på gödselplatta eller i container, så att näringen inte riskerar att läcka ut till mark eller vatten och orsaka övergödning. Lagringsutrymmena ska rymma både den gödselmängd som produceras och den nederbörd som tillförs.

För att kunna styra spridningen av stallgödsel till tidpunkter med bra växtnäringsutnyttjande och små förluster finns bestämmelser om minsta lagringskapacitet för gödseln. I lagringskapaciteten får du räkna in utrymmen inne i stallbyggnaden, t.ex. en ströbädd, om utrymmena uppfyller kravet på att det inte sker någon avrinning eller något läckage. Däremot får du inte räkna in mellanlagring av gödsel direkt på mark utomhus (s.k. stukalagring).

Tabellen nedan visar hur många månader du ska kunna lagra gödsel beroende på antal djurenheter.

Antal djurenheter	Lagringstid uppdelat på djurslag	
	Nöt, häst, får och get	Övriga djur
Under 10	Inga generella bestämmelser	Inga generella bestämmelser
10-100	6 månader	10 månader
Över 100	8 månader	10 månader

Förverksamheter med upp till 10 djurenheter finns inga generella bestämmelser över hur många månader gödseln ska kunna lagras. Men gödseln ska fortfarande lagras så att inte näringen riskerar att läcka ut till mark och vatten. För t.ex. en verksamhet med några hästar kan en lösning vara att lagra gödseln i en container.

Stuka

Gödselstukor används av två anledningar: tillfällig lagring och kompostering.

Lagring i stuka

Stallgödsel ska i första hand lagras i de ordinarie lagringsutrymmena. Lagringstiden bör inte överstiga 3-4 veckor och näringen ska spridas under samma säsong, d.v.s. under påföljande vegetationsperiod. Lagring av stuka på vintern och tidig vår är troligtvis ett tecken på att lagringskapaciteten är för liten. Mängden gödsel som läggs i stuka på ett fält får inte vara större än växtnäringsbehovet på det aktuella fältet p.g.a. övergödningensrisken. För att lagra gödsel i stuka ska den vara stapelbar till minst 1 meter. Stallgödsel eller djupströgödsel bör endast lagras i fält i anslutning till spridning.

Kompostering i stuka

Kompostering av gödsel ska i första hand ske på en tät lagringsyta. Det finns möjlighet att kompostera gödsel i stuka om gödseln kan staplas till 2 meters höjd, t.ex. gödsel som innehåller stora mängder halm.

Om gödseln behöver komposteras innan spridning bör detta göras mellan april-oktober. Stukan ska ordnas så att bra komposteringsförhållanden uppnås, bland annat genom att utforma den så att syrebrist inte uppstår. Spridning ska ske så snart komposteringen är klar.

Placering av stuka

För att minska riskerna för hälsa och miljö är det viktigt att välja en lämplig plats för stukan. Vid valet av plats bör minst följande vara uppfyllt:

- Stukan ska vara belägen på det fält där gödseln sedan ska spridas.
- Om stukan läggs på samma fält som tidigare bör platsen inom fältet skiftas så att det passerar minst fem år innan samma plats används igen.
- Stukan ska vara belägen så att det inte uppstår olägenheter i bostäder, som t.ex. lukt och flugor.
- Vid valet av plats ska avståndet till vattentäkter, sjöar, diken och vattendrag vara så stort att det inte finns risk för förorening.
- Stukan ska inte placeras på mark med hög genomsläpplighet, t.ex. sandjordar eller sprickiga lerjordar.
- Platser som är eller riskerar bli översvämmade, har högt grundvatten eller ligger vid kända dräneringsledningarna, ska undvikas.
- Utläggning av stuka ska ske utan att markskador uppkommer.

Lagar och regler

I Jordbruksverkets skrift SJVFS 2013:40 finns föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring, du hittar den på www.jordbruksverket.se. Där finns också Jordbruksverkets broschyr "Gödsel och miljö 2014" som ger en samlad bild av vilka bestämmelser som gäller för dig som lagrar och sprider gödsel.

Stukalagring

Foto: Miljökontoret

På väg till utfodringsplatsen

Foto: Miljökontoret

Näringsläckage från nedtrampade hagar

Växtlighet skyddar marken från urlakning och erosion av näringsämnen. Om hagen består av upptrampad jord finns risk för näringsläckage. Detta problem uppstår vanligtvis i fållor och vid utfodringsplatser.

Du kan minska risken för näringsläckage genom att:

- begränsa utfodringen utomhus vintertid
- flytta utfodringsplatsen regelbundet eller anlägga permanent utfodringsplats på hårdgjord yta som skrapas
- placera utfodringsplatsen under tak
- utforma stora hagar
- utforma breda fållor/drivningsytor

Vårflod i jordbruksbäck i Borlänge med stora mängder sediment och näringsämnen

Foto: Länsstyrelsen Dalarna

Näringsläckage från ytvattenavrinning och erosion

I Dalarna sker stora förluster av fosfor och bekämpningsmedel eftersom de erosionskänsliga jordarterna mo och mjåla dominerar. För att hushålla med fosfor och bekämpningsmedel kan du göra följande:

- Vårplöjning, som minskar erosionen avsevärt jämfört med höstplöjning. Dock svårt att genomföra på jordar med högre lerhalt än ca 15 %.
- Plöj vinkelrätt mot lutningen, även kallat konturplöjning. Tilttryggarna bromsar då upp vattnet.
- Förbättra dräneringen.
- Undvika markpackning genom att bearbeta jorden under torra förhållanden och genom att köra tunga transporter på markvägar. Sänk trycket i däcken och ha större däck.
- Ha skyddszoner runt vattendrag som stabiliserar dikeskanten och som även kan fungera som transport och vändzon. Detta minskar packnings- och körskador.
- Gräsremсор kring brunnar hindrar eroderat material från att rinna direkt ned i dräneringssystemet.
- Låta marken vara bevuxen över vintern.
- Anlägga avskärande diken som leder till ytvattenbrunn. Genom att placera diken i skiftes-gränser förhindrar du erosionen från att sträcka sig över flera fält.

Tecken på näringsförlust kan vara stående vatten i fältet, att vattenavrinningen bildar kanaler och att vattnet från åkern är jordfärgat vid t.ex. vårflod.

Vill du läsa mer om erosion finns bland annat Greppa närings skrift ”Åtgärder för att förhindra ytvattenerosion” på www.greppa.nu.

Plansilo

Foto: Miljökontoret

Ensilage

För en lyckad ensilering krävs, oavsett system, en syrefri miljö och en ren gröda med tillräckligt mycket socker och mjölksyrabakterier. Vid ensilering finns det risk för näringsläckage från pressaft. Därför är det viktigt att ta hand om eventuell pressaft.

Kasserat ensilage ska hanteras som gödsel och förvaras på det sättet, det vill säga: på tätt underlag utan risk för läckage till omgivningen. Om ensilaget lagras i stuka gäller regler för stukalagring. Plast och nät från ensilagebalar ska sorteras bort vid lagring och kompostering. Sorteringen ska vara noggrann så att t.ex. inte plastbitar finns med i kompost som ska spridas på åkrarna.

Kasserad ensilageplast och nät lämnar du till Svepretur, där finns även möjlighet att lämna plastdunkar. Information om vilka tider och var du kan lämna avfallet finns på webbplatsen www.svepretur.se.

Sorterad ensilageplast och nät

Foto: Miljökontoret

Foto: iStockphoto.com

Bekämpningsmedel

Bekämpningsmedel, som är ett samlingsord för biocider och växtskyddsmedel, är starka preparat som kan orsaka skador på vattenlevande organismer, omgivande växtlighet och dricksvattenbrunnar. De kan även orsaka direkta skador på dig som använder preparaten. Vid större utsläpp av bekämpningsmedel ska därför både miljökontoret och Räddningstjänsten kontaktas.

Inom vattenskyddsområde finns särskilda krav på försiktighet vid användande av växtskyddsmedel och tillstånd krävs från kommunens miljö- och byggnadsnämnd.

Mer information kring spridning av växtskyddsmedel hittar du bland annat på www.greppa.nu och www.sakertvaxtskydd.se

Integrerat växtskydd

Integrerat växtskydd, IPM (Integrated Pest Management) är en del av ett EU-direktiv om hållbar användning av bekämpningsmedel. Från 1 januari 2014 ska lantbrukare tillämpa integrerat växtskydd så att så lite kemiska bekämpningsmedel som möjligt används.

Integrerat växtskydd innebär inte några större förändringar för de allra flesta odlare. För att tillämpa integrerat växtskydd ska du arbeta med förebyggande odlingsåtgärder, bevaka skadegörare i fält, behovsanpassa bekämpningen och följa upp effekterna. Orden hänger ihop med varandra i tid vilket illustreras i nedanstående figur. Erfarenheter från en odlingssäsong tar du med till nästa och på så sätt utvecklar du arbetet med integrerat växtskydd.

(Figur: Jordbruksverket)

Integrerat växtskydd kan sammanfattas i åtta punkter:

1. Förebygg problem genom god växtföljd, lämplig odlingsteknik, väl avvägda metoder för gödsling, kalkning, bevattning, dränering samt använda friskt utsäde och odla motståndskraftiga sorter.
2. Följ och bevaka ogräs- och skadegörarens utveckling i fälten.
3. Basera åtgärder i fält på fältövervakning och tillgängliga hjälpmedel för att bedöma bekämpningsbehovet.
4. Använd icke-kemiska metoder där de är lämpliga.
5. Välj de bästa och de mest miljövänliga produkterna.
6. Anpassa dosen till den aktuella situationen.
7. Tänk på resistensrisken vid val av bekämpningsmedel.
8. Bedöm om bekämpningen har gett tillfredsställande effekt.

Mer information om integrerat växtskydd hittar du på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se/ipm. Där finns även odlingsvägledning för vissa lantbruksgrödor och trädgårdskulturer.

Behörighet för spridning

Växtskyddsmedel är indelade i olika behörighetsklasser. Klass 1L och klass 2L får bara användas för yrkesmässigt bruk och giltig behörighet krävs. Klass 3-medel inte har krav på behörighet och får användas av alla.

För att få köpa och spridavväxtskyddsmedel klass 1L och klass 2L krävs ett personligt sprutcertifikat. Certifikatet innebär tillstånd att använda växtskyddsmedel klass 1L eller kunskapsbevis för att använda växtskyddsmedel klass 2L. Länsstyrelsen anordnar kurser för behörighet varje år under våren.

Sprutcertifikatet ska kunna visas upp för miljökontoret. Att använda växtskyddsmedel utan behörighet kan medföra straffavgift. För användning av klass 2L-preparat utan behörighet kan en miljösanktionsavgift på 5 000 kronor tas ut och för klass 1L-preparat 10 000 kronor.

Du som låter någon annan utföra spridningen av växtskyddsmedel

Om du lejer ut bekämpningen är det bra att få en kopia på den sprutjournal som måste upprättas. Det är ett enkelt sätt att visa att du har kännedom om vad som händer på din gård med avseende på bekämpning. Kom även ihåg att förse sprutföraren med uppgifter om vattentäkter och annat som behöver skyddsavstånd.

Skyddsavstånd

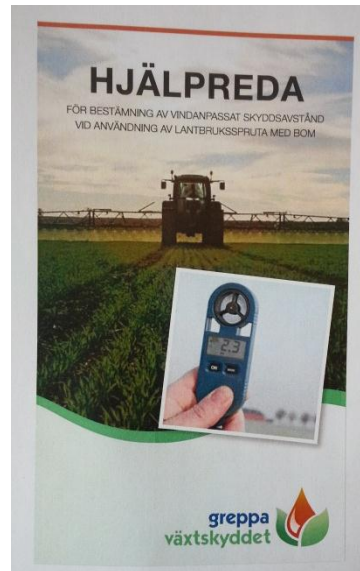
För att minska risken för att människor och miljön tar skada ska du hålla skyddsavstånd vid spridning, påfyllning och rengöring av sprututrustningen.

Det finns två olika slag av skyddsavstånd som du måste tänka på: ett vindanpassat och ett markanpassat skyddsavstånd.

Vindanpassat skyddsavstånd

Vindanpassat skyddsavstånd ska hållas mot känsliga omgivningar när vinden ligger på. Särskild hänsyn krävs t.ex. vid spridning av växtskyddsmedel vid vatten, bostäder, känsliga odlingar eller av medel som är giftiga för bin.

På www.sakertvaxtskydd.se finns fler hjälpmedel för kalibrering och val av spridare för minskad vindavdrift. På www.greppa.nu hittar du broschyren ”Hjälpreda” som kan användas för att se vilket skyddsavstånd som behövs utifrån aktuell temperatur, vindhastighet, bomhöjd, droppstorlek, dos med mera.

Markanpassat skyddsavstånd

Markanpassat skyddsavstånd bestäms till stor del av markförhållandena på platsen. Vid bekämpning intill olika vattenmiljöer gäller att alltid hålla minst följande markanpassade skyddsavstånd:

- 1 meter till dräneringsbrunnar och diken (till insidan på dikeskanten).
- 6 meter till sjöar och vattendrag (blåmarkerade på topografiska kartan) räknat från strandlinjen vid högvatten.
- 12 meter till dricksvattentäkter.
- 30 meter till alla ovan angivna slag av vatten vid påfyllning och rengöring av sprututrustning. Om arbetet sker på en biobädd eller på en platta med uppsamling kan 15 meters skyddsavstånd accepteras.

Skyddsavstånden kan behöva vara större om:

- marken lutar mot öppna diken, sjöar eller vattendrag:
 - vid kraftig lutning på 10 % bör det dubbla skyddsavståndet hållas
 - vid mycket kraftig lutning på 20 % bör fyra gånger längre skyddsavstånd hållas.
- det finns risk för kraftigt regn strax efter spridningen. Då bör du helt avstå från spridning i närheten av diken, dräneringsbrunnar, sjöar och vattendrag samt vattentäkter.
- medlet som används är giftigt för fisk eller vattenlevande organismer. Läs på förpackningen.

Andra faktorer som påverkar hur mycket bekämpningsmedel som riskerar att nå vatten är sprickbildningar i marken, om markytan är obevuxen eller om marken är hårt packad.

Påfyllning och rengöring

Påfyllning och rengöring av spruta ska ske på en plats där man inte riskerar påverkan på yt- eller grundvatten eller annan miljöskada. En säker plats är t.ex. platta med uppsamling eller biobädd (biologiskt aktiv mark). Påfyllning och rengöring på grusplan är inte godtagbart, eftersom den marken är genomsläpplig och inte bryter ner preparatet.

Funktionstest av spruta

Obligatorisk funktionstest av sprutan kommer gälla från 26 november 2016. Sprutan ska vara testad innan den används, vilket i praktiken innebär att de flesta ska funktionstesta sprutan före användningen våren 2017.

Målet med testet är att sprutan ska ge säkert resultat, säker arbetsmiljö och minskade risker för den yttre miljön.

Funktionstestet har tre viktiga beståndsdelar:

- Test av sprutan och dess funktioner
- Reparation av enklare fel
- Information och rådgivning till sprutföraren

Sprutan bör funktionstestas minst vartannat år. Om sprutan används mer än 25 hektar per meter sprutbom och år bör den testas varje år. Detta innebär t.ex. att en 12 meter spruta som används till mer än 300 hektar per år eller en 24 meter spruta som används till mer än 600 hektar per år bör testas varje år. Godkända funktionstestare i Dalarna finns listade på www.jordbruksverket.se. Du kan också kontakta landsbygdsenheten på Länsstyrelsen Dalarna www.lansstyrelsen.se/dalarna.

Anteckna i en sprutjournal

Den som sprutar med växtskyddsmedel klass 1L och klass 2L utomhus ska föra anteckningar i en så kallad sprutjournal. Anteckningarna ska sparas i minst 3 år och kunna visas upp för miljökontoret. I sprutjournalen ska följande antecknas vid varje spridningstillfälle:

- Preparat och dos
- Datum och tidpunkt
- Grödans slag
- Behandlad yta
- Temperatur och vindförhållanden
- Vilka skyddsavstånd som hållits mot omgivningen
- Plats för påfyllning och rengöring av utrustning
- Vem som utfört bekämpningen
- Karenstid (om karenstid finns för preparatet ska skördedatum antecknas, men inte krav på att det antecknas i just sprutjournalen)
- Vid bekämpning med bifarliga preparat ska även blommande vegetation på fältet antecknas. Observera att det inte finns en särskild kategori eller lista med preparat som är bifarliga (giftiga för pollinerare). Informationen ska stå på preparatets etikett eller bruksanvisning men ofta används annat ord än ”bifarlig”

Från 1 januari 2015 ska sprutjournalen även kompletteras med anteckningar om i vilket syfte bekämpningsmedlet används. Reglerna är ett steg i införandet av EU:s direktiv för hållbar användning av bekämpningsmedel. (Se avsnittet ovan om integrerat växtskydd).

Märkning av förpackningar

Förpackningar för bekämpningsmedel ska ha tydlig märkning. Det ska finnas rutiner för att sortera bort äldre produkter som inte längre används eller där utgångsdatum passerat. Rutiner ska även finnas för att kontrollera om produktens godkännande är giltigt.

Säkerhetsdatablad

Säkerhetsdatablad ska alltid finnas lättillgängligt för de produkter som används. Informationen bör vara aktuell (max 3 år). Även om uppgifterna finns digitalt underlättar det att ha bladen samlade i en pärm i ett akut läge.

Säker förvaring av bekämpningsmedel

Bekämpningsmedel är ofta farliga preparat för människor och miljö. Förvara dem därför på ett så säkert sätt som möjligt, vilket innebär:

- Oåtkomligt för barn och obehöriga såsom ett låst skåp eller låst preparatbod.
- Frostskyddat och ventilerat utrymme.
- Tätt golv och förhöjd tät tröskel eller motsvarande så att utrymmet är invallat. Inget avlopp
- God belysning så att det är lätt att hitta och undvika misstag.
- Bekämpningsmedel ska förvaras i originalförpackningar för att undvika förväxlingar.
- Produkterna ska vara placerade i god ordning (torra preparat högst upp, flytande under).
- Åtskild förvaring från andra produkter (foder, livsmedel eller explosiva varor ska inte förvaras i samma utrymme).
- En förteckning över de preparat som finns.
- Gamla preparat räknas som farligt avfall och ska lämnas för destruktion.
- Väl rengjorda plastförpackningar kan lämnas till återvinning. Skölj rent minst 3 gånger och håll sköljvätskan i spruttanken.

Förvaring i skåp. Skåpet ska vara invallat. Saknas invallning ska inga golvbrunnar finnas i närheten av skåpet. Foto:Miljökontoret

Tänk också på att bekämpningsmedel bör förvaras nära påfyllningsplatsen för att undvika onödig förflyttning av preparaten.

Uppsugningsmaterial typ Absol, spån, jord eller sand ska finnas tillgängligt på alla platser där du hanterar bekämpningsmedel för att samla upp eventuellt spill.

Om mindre mängder förvaras kan större spill förhindras genom att förpackningarna förvaras i plastbaljor eller liknande. En kasserad frysbox kan vara ett alternativ, se bara till så att kylmediet i frysboxen tagits omhand av någon med personcertifikat för hantering av köldmedia utfärdat av INCERT.

Förvaring i frysbox

Foto: Miljökontoret

Kom ihåg!

- Funktionstesta sprutan.
- Fyll och rengör din spruta på biobädd eller tät platta med uppsamling.
- Håll tillräckliga skyddsavstånd vid spridning, rengöring och all annan hantering av bekämpningsmedel.
- Kör ut överbliven sprutvätska i låg dos på det behandlade fältet.
- Skölj tömda plastförpackningar tre gånger och häll sköljvätskan i spruttanken. Förpackningen kan då lämnas till plastinsamling.
- Dokumentera åtgärderna i en sprutjournal och spara den i 3 år.
- Använd rekommenderad skyddsutrustning.
- Förvara preparaten på ett säkert sätt.
- Aktuella säkerhetsdatablad för preparaten du hanterar.
- Gamla preparat är farligt avfall.

Verkstad hos lantbrukare

Foto: Miljökontoret

Verkstad och maskinhall

I maskinhallen förvaras ofta oljor och andra kemiska produkter. Om det finns en golvbrunn i lokalen eller andra risker för utsläpp ska flytande kemikalier och flytande avfall förvaras invallat. Utför du verkstadsarbeten eller hanterar kemiska produkter vid golvbrunnen ska den vara täckt med ett tätslutande lock. Det säkraste är naturligtvis att inte ha en golvbrunn i lokalen för att inte riskera utsläpp till mark eller vatten, vilket i sin tur kan medföra en kostsam sanering.

Finns det en golvbrunn är det viktigt att veta vart den leder om det skulle hända en olycka. I äldre utrymmen går den ofta bara ut till närmaste dike eller liknande. Det finns idag krav på att en oljeavskiljare ska installeras om ett utlopp behövs i en ny maskin- och verkstadshall. Kom ihåg att anmäla till miljökontoret innan du köper och installerar en oljeavskiljare.

Vid eventuellt spill av flytande produkter ska det finnas uppsugande material i lokalen, t.ex. spån, Absol eller Zugol. Det är viktigt att ha aktuella säkerhetsdatablad där det står hur produkten ska saneras och omhändertas. Vid större utsläpp av flytande produkter, även utomhus, ska räddningstjänsten och miljökontoret kontaktas.

Förvaring inomhus med invallning i plastbalja

Foto: Miljökontoret

Förvaring av kemiska produkter och avfall

För bekämpningsmedel finns särskilda krav på säker förvaring (se avsnittet om bekämpningsmedel) men även andra kemiska produkter och avfall ska förvaras på ett säkert sätt för att minska riskerna för utsläpp till mark, vatten eller luft.

Om förvaring sker i utrymme med golvbrunn ska de kemiska produkterna vallas in (t. ex. genom placering i en plastbalja). Särskilda skåp av t.ex. plåt finns för säker förvaring av kemikalier och farligt avfall. För större mängder kan förvaring ske i tät container.

Exempel på farligt avfall är spillolja, batterier, lysrör, lösningsmedel och bekämpningsmedelsrester.

Nya och förbrukade produkter ska förvaras åtskilt, t.ex. ska inte nya oljor och spillolja förvaras på samma plats. Alla produkter ska vara tydligt märkta med innehåll. Nya produkter ska ha originaletikett. Farligt avfall ska vara märkt med ”Farligt avfall” och avfallstyp t.ex. ”Spillolja”.

Det är viktigt att regelbundet sortera bort äldre kemiska produkter som inte längre används eller där utgångsdatum passerat. I produktens säkerhetsdatablad står det om den ska hanteras som farligt avfall.

Kemiska produkter och farligt avfall får inte förvaras utomhus direkt på marken. Även dessa kärl ska vara invallade eftersom det finns risk för utsläpp till marken. Tak behövs för att skydda mot nederbörd. Plåtskåp eller container är exempel på bra förvaringsutrymmen.

Förvaring av farligt avfall utomhus

Foto: Miljökontoret

Transport av farligt avfall

Avfall ska transporteras bort regelbundet. För farligt avfall ska transporten utföras av godkänd transportör. Om du själv vill transportera avfall som klassas som farligt ska du först göra en anmälan till länsstyrelsen. Blankett finns på www.lansstyrelsen.se/dalarna

Anmälan gäller transport av sammanlagt högst 100 kg eller 100 liter farligt avfall under ett kalenderår. För större mängder måste du söka tillstånd. Tillstånd krävs även alltid för avfall med PCB, kvicksilver (med undantag för hela lysrör eller andra ljuskällor), cyanid eller kadmium.

Vid transport av farligt avfall är du skyldig att föra anteckningar om

1. den mängd avfall som uppkommer årligen,
2. de slag av avfall som uppkommer i verksamheten, och
3. de anläggningar som olika slag av avfall transporteras till.

Anteckningarna ska sparas i minst tre år.

Sedan några år har Håll Sverige Rent ett samarbete med Dalarnas försäkringsbolag där lantbrukare kan anmäla hämtning av farligt avfall och annat avfall. Information om anmälan finns på www.lrf.se

Djurkadaver

Med få undantag ska alla kadaver gå till destruktion i en av Jordbruksverket godkänd anläggning. Svensk Lantbrukstjänst AB är det företag som har riksomfattande insamling av döda djur. SG Nödslakt är den lokala entreprenör i Borlänge som kör djurkadaver till godkänd anläggning.

I väntan på borttransport ska de döda djuren ligga utomhus åtskilt från levande djur och vara väl övertäckta. Detta är för att minska smittorisken samt för att hålla vilda djur borta från kadavret. Om djuret misstänks ha haft en epizootisk sjukdom (t.ex. mul- och klövsjuka, svinpest, galna kosjukan eller scrapie) ska veterinär kontaktas.

Övrigt avfall

Kanyler och läkemedelsrester ska hanteras och förvaras så att det inte finns risk att livsmedel förorenas eller att djur kan få i sig läkemedel av misstag. Kanyler räknas som ”stickande och skärande” avfall, vilket innebär att de ska kapslas in innan de lämnas till mottagaren. Apoteket har en avfallslåda för verksamhetsrester, t.ex. läkemedelsrester, använda kanyler och skalpeller. Du kan även förvara kanylerna i en burk som sedan försluts väl (t.ex. gjuts in i gips).

Det är inte tillåtet att elda upp eller på annat sätt ta omhand avfall, såvida du inte har tillstånd för sådan verksamhet. Så långt det är möjligt ska allt avfall källsorteras, t.ex. plast och kartong, metaller m.m.

Lagar och regler

I miljöbalkens 2 kapitel finns hänsynsregler som bland annat säger att man ska utföra de skyddsåtgärder som krävs för att minska risken för att miljön ska skadas, där räknas även förvaring av kemikalier och avfall. Miljöbalkens 15 kapitel och avfallsförordningen (2011:927) reglerar mer specifikt hur avfall ska hanteras och vad som ska antecknas vid transport av avfall. Omhändertagande av djurkadaver regleras specifikt i biproduktförordningen, (EG) 1069/2009.

Cistern 1,5 m³ i gott skick men olämpligt placerad Foto: Miljösamverkan Västra Götaland

Farmartank/Cistern

För att minska risken för mark- och vattenföroreningar är det viktigt var cisternen placeras samt att cistern, tankningsmunstycke och slangar kontrolleras regelbundet.

Placering

Cistern utomhus ska vara stadigt uppställd på en hårdgjord yta, alternativt yta som inte är bevuxen och inte genomsläpplig. Cisternen ska stå ”fri” och inte vara i kontakt med vegetation så att den kan inspekteras runt om.

Cisternen ska placeras så att påkörningsrisken är liten. Påkörningsskydd bör finnas på den sida eller de sidor där tankning av fordon sker, där påfyllning av cisternen sker eller där fordon i övrigt kan förväntas köra. Skyddet kan vara t.ex. en stor sten, betongsugga/klump eller ett kraftigt räcke av stolpvirke med en höjd på minst 3 decimeter.

Kontroll

Cisterner över 1 m³ med diesel, eldningsolja eller spillolja ska kontrolleras av ackrediterat kontrollorgan regelbundet. Kontrollintervallet är 3 – 12 år beroende på bl.a. typ av korrosionsskydd. Därför är det viktigt att veta vilken cistern du har. Besiktningsmannen kontrollerar att cisternen är tät och att överfyllnadsskyddet fungerar m.m. Miljösanktionsavgift kan dömas ut till den som inte kontrollerar sin cistern.

Skyddsåtgärder

Invallning (inklusive tak) av cistern kan behövas om uppställningen eller omständigheter kräver det. Exempel är avstånd till vatten och marklutning.

Spillskydd bör finnas vid pumphandtag m.m. där dropp kan förekomma. Droppskyddet kan t.ex. vara en plastdunk eller ett gammalt spengummi som är igentäppt i ena änden. Tanken är att droppläckage från munstycket ska rinna ner i detta droppskydd. Regnvatten ska helst inte komma in. Innehållet i droppskyddet ska hanteras som farligt avfall.

Kontrollera regelbundet pumpslang, munstycke och upphängningsanordning. Sprucken pumpslang och otäta packningar ökar risken för utsläpp av diesel.

Invallad

farmartank med enkelt men bra nederbördsskydd
Foto: Miljösamverkan Västra Götaland

Nyinstallation kräver anmälan

Nyinstallation av cisterner över 1 m³ utomhus ska anmälas till miljökontoret. I anmälan ska det framgå var cisternen ska placeras. Det ska även finnas en beskrivning av cisternen med tillhörande anordningar. Informationen ska inlämnas i god tid före installation så att det finns möjlighet för miljökontoret att lämna upplysningar eller besluta om skyddsåtgärder.

Lagar och regler

Naturvårdsverket föreskrifter om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24) innehåller krav på bland annat hur cisterner ska vara tillverkade och hur och när de ska kontrolleras.

Liten mjölk tank med 1,4 kg köldmedia

Foto: Miljökontoret

Köldmedia

Köldmedia kallas de kemikalier som transporterar kyla och som finns i till exempel kylar, frysar, luftkonditioneringsaggregat och värmepumpar. Det finns olika typer av köldmedia med varierande miljöpåverkan. En vanlig grupp av köldmedia är HFC-föreningar som t.ex. R134A, R404A, R407. HFC-föreningar är starka växthusgaser och påverkar därför klimatet negativt om de läcker.

Freoner är ett samlingsnamn för ämnen som tidigare användes som köldmedia och som bidrog till nedbrytningen av ozonskiktet. En grupp freoner som kallas HCFC får man inte längre fylla på och från och med den 1 januari 2015 är det i huvudsak förbjudet att använda HCFC. Sedan några år tillbaka är freonen CFC i princip också förbjuden.

Kontroll och rapportering

För att minska risken för läckage av köldmedia finns krav på regelbunden kontroll. Aggregat med 3 -29,9 kilo köldmedia ska kontrolleras av personal eller företag som är certifierade av INCERT. Det får gå högst tolv månader mellan kontrollerna. Görs t.ex. en kontroll den 7 maj 2014 ska nästa kontroll göras senast den 6 maj 2015.

Om du äger eller ansvarar för ett aggregat med minst 10 kg köldmedia eller flera aggregat där summan av köldmediet i aggregaten är minst 10 kilo (räkna bara med aggregat med minst 3 kilo köldmedia) så ska du rapportera resultatet från den årliga kontrollen till miljökontoret senast den 31 mars efterföljande år. Det vill säga: kontroll som görs 2014 ska rapporteras till miljökontoret senast den 31 mars 2015.

Miljösanktionsavgift kan dömas ut om kontrollen inte utförs eller om kontrollrapporten inte lämnas in i tid.

Anmäl före installation

Nyinstallation av köldmedieaggregat ska anmälas till miljökontoret om de ingår i en anläggning med minst 10 kilo köldmedia. Om anmälan inte lämnas före installation kan en miljösanktionsavgift dömas ut.

Mjölktank

Mjölktanken eller dess kylanläggning har normalt en märkplåt eller liknade där det framgår hur stor köldmediemängd den innehåller och vilken typ det är. Större mjölktankar kan ha enhetsaggregat med mer än 3 kg köldmedium men det förekommer knappast kylanläggningar till mjölktankar med mer än 10 kg köldmedium.

Har du frågor om köldmedia kan du antingen vända dig till miljökontoret eller direkt till tillverkaren av din mjölktank eftersom de ofta är kunniga om både äldre och nyare tankmodeller, inklusive kylaggregaten.

Lagar och regler

Förordning om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen (2007:846) reglerar bland annat vilka som ska rapportera läckagekontroll till miljökontoret, medan EG förordning om vissa fluorerade växthusgaser (842/2006) t.ex. anger hur ofta läckagekontroller ska göras.

Tillstånd och anmälan enligt miljöbalken

Miljöfarlig verksamhet är all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra utsläpp eller på andra sätt störa människor eller miljön. Lantbruk definieras som en miljöfarlig verksamhet och kan därför behöva tillstånd eller särskild anmälan innan verksamheten påbörjas eller om den förändras.

Tillstånd söks hos länsstyrelsen och anmälan lämnas till miljö- och byggnadsnämnden i Borlänge. För närvarande finns inga lantbruk i Borlänge kommun som kräver tillstånd. Miljöprövningsförordningen beskriver vilka verksamheter som behöver tillstånd eller ska anmälas. Nedan finns ett utdrag ur miljöprövningsförordningens kapitel 2, 1-4 §§ där det står vilka former av lantbruk som behöver tillstånd eller ska anmälas innan start.

Djurhållning

Tillstånd

1 § Tillståndsplikt B och verksamhetskod 1.10 gäller för anläggning för djurhållning med

1. mer än 40 000 platser för fjäderfän,
2. mer än 2 000 platser för slaktsvin och obetäckta gyltor som är tyngre än 30 kilogram och avsedda för produktion, eller
3. mer än 750 platser för suggor och betäckta gyltor.

2 § Tillståndsplikt B och verksamhetskod 1.11 gäller för anläggning med stadigvarande djurhållning av nötkreatur, hästar eller minkar med mer än 400 djurenheter, dock inte inhägnad.

Med en djurenhet avses

1. en mjölkko eller sinko inklusive kalv upp till en månads ålder,
2. sex kalvar från en månads upp till sex månaders ålder,
3. tre övriga nöt, sex månader eller äldre,
4. en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder, eller
5. tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar.

Anmälan

3 § Anmälningsplikt C och verksamhetskod 1.20 gäller för anläggning med stadigvarande djurhållning med mer än 100 djurenheter, dock inte inhägnad.

Med en djurenhet avses

1. en mjölkko eller sinko, inklusive kalv upp till en månads ålder,
2. sex kalvar från en månads upp till sex månaders ålder,
3. tre övriga nöt, sex månader eller äldre,
4. tre suggor eller betäckta gyltor, inklusive smågrisar upp till tolv veckors ålder,
5. tio slaktsvin, obetäckta gyltor eller avelsgaltar, tolv veckor eller äldre,
6. en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder,
7. tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar,
8. etthundra kaniner,
9. etthundra värphöns eller kycklingmödrar, sexton veckor eller äldre,
10. tvåhundra unghöns upp till sexton veckors ålder,
11. tvåhundra slaktkycklingar,
12. etthundra kalkoner, gäss eller ankor, inklusive kycklingar och ungar upp till en veckas ålder,
13. femton strutsfåglar av arterna struts, emu eller nandu, inklusive kycklingar upp till en veckas ålder,
14. tio får eller getter, sex månader eller äldre,
15. fyrtio lamm eller killingar upp till sex månaders ålder, eller
16. i fråga om andra djurarter, det antal djur som har en årlig sammanlagd utsöndring motsvarande 100 kilogram kväve eller 13 kilogram fosfor i färsk träck eller urin. (Vid beräkningen av antalet djur enligt första stycket 16 ska det alternativ av kväve eller fosfor väljas som ger det lägsta antalet djur).

Anmälningsplikten gäller inte

1. renskötsel, eller
2. om verksamheten är tillståndspliktig enligt 1 eller 2 §.

Uppodling av annan mark än jordbruksmark för jordbruksproduktion

Anmälan

4 § Anmälningsplikt C och verksamhetskod 1.30 gäller för uppodling av annan mark än jordbruksmark för produktion av foder, livsmedel eller annan liknande jordbruksproduktion.

Exempel på andra tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter

Några andra exempel på anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter är:

- spridning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde
- spannmåls- och förbränningsanläggningar
- mellanlagring av mer än 10 ton slam
- fiskodlingar

Mer information om miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251) och annan aktuell lagstiftning hittar du hos Sveriges Riksdag <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/>

Det finns även andra krav på anmälan eller tillstånd, t.ex. anmälan för transport av farligt avfall (se tidigare avsnitt). Kontakta länsstyrelsen eller miljökontoret om du är osäker på vad som gäller för din verksamhet.

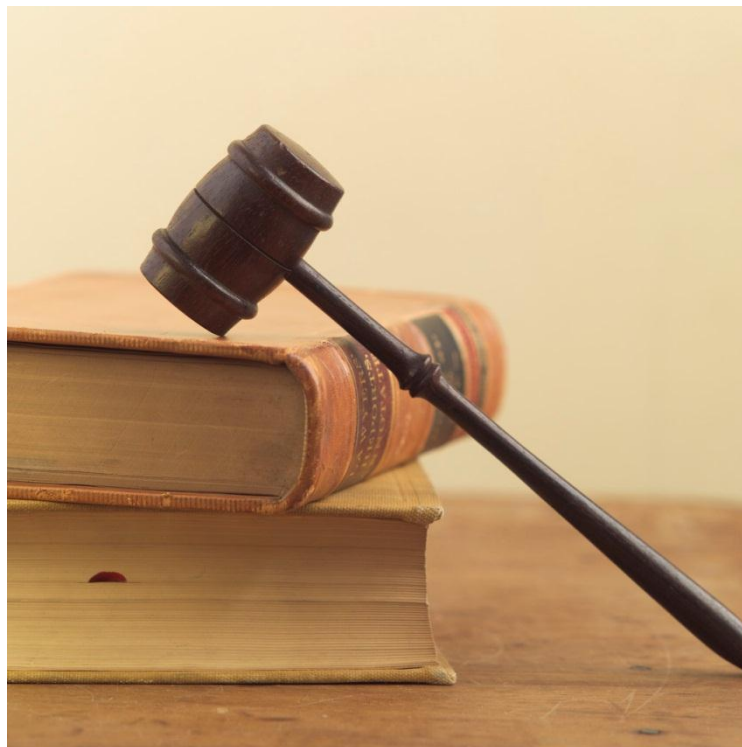

Bild: ClipArt

Länkar

Greppa Näringen www.greppa.nu

Håll Sverige rent www.hsr.se

Jordbruksverket www.jordbruksverket.se

Kemikalieinspektionen www.kemi.se

LRF, Lantbrukarnas Riksförbund www.lrf.se

Länsstyrelsen www.lansstyrelsen.se/dalarna

Naturvårdsverket www.naturvardsverket.se

Svensk Ensilageplast Retur AB www.svepretur.se

Svensk Lantbrukstjänst AB www.svensklantbrukstjanst.se

Sveriges Riksdag, lagar förordningar m.m. <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/>

Säkert Växtskydd www.sakertvaxtskydd.se

Gammal traktor

Foto: Miljökontoret